

necessary level of professional training of designer-graphic artists. As the result of investigation it is improved, that scientifically-methodical base of desing education for the time being is appreciably backward from practice and the are not enough attention in it dedicated to questions of interpretation of designed culture. At the same time requiremens to designed culture of specialists of graphic desing are the most weighty and obviously index of culture of defined country or nation on international arena. We consider that overall interpretation of requirement to designed culture is actually and it needs realization of individual researching.

Key words: project culture, design-education, graphic designer.

УДК 378

Муза Вісвська,
м. Кривий Ріг

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ З ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми щодо необхідності підготовки соціально відповідальних менеджерів з економіки обумовлена зростанням впливу бізнес структур на процес зниження соціальної напруги в країні через проведення більш соціально відповідальної політики, до якої мають бути готові випускники навчальних закладів. Компетентність менеджерів з соціальної відповідальності закладена у галузеві стандарти вищої освіти напрямку підготовки „Менеджмент” та здійснюється через зміст професійної освіти, що спонукало нас до аналізу визначення навчальних дисциплін, які безпосередньо, або опосередковано спрямовані на формування соціально відповідального управління.

При визначенні сутності означеного процесу ми виходили з наступних положень:

- Наявність соціально відповідального фахівця обумовлюється суспільною метою, завданнями, які стоять перед країною.
- Зміст сучасної професійної підготовки менеджерів у вищій економічній школі спрямований на формування соціально відповідального управління.

- Питання соціальної відповідальності входять або як окрема дисципліна до базового освітнього компоненту, або включені до вивчення предметів за вибором вищого навчального закладу чи студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє констатувати, що проблемі підготовки керівників присвячені праці Ю.М. Атаманчук, К.О. Богатирьова, Л.І. Бондаревої, В.В. Волкова, Ю.А. Галайко, І.Г. Герасимової, І.Ю. Дергальнової, Н.С. Данової, Н.Л. Замкової, О.М. Капітанець, Т.В. Качеровської, Т.І. Коваль, Л.Я. Личко, В.А. Лівенцової, В.С. Локшина, Л.Б. Нікіфорової, О.М. Нургатіної, М.В. Опольської, А.О. Орлова, А.І. Петрової, Н.В. Попової, І.В. Резанович, Л.О. Сікорської, С.М. Тарасової, Г.А. Чередниченко, Н.М. Черненко, С.О. Шунайлової, Н.В. Юрасюк та інших.

Питанням відповідальності та соціальної відповідальності присвячені праці І.С. Андреева, С.В. Баранової, Л.А. Барановської, Л.В. Бешеvecь, А.М. Богуш, О.М. Бобкової, Г.П. Васяновича, О.В. Вознюк, О. Ельбрехт, М.В. Левківського, Т.В. Надішівської, Ю.С. Осокіна, І.Г. Савченко, У.Я. Садової, О.О. Стукало, О.Г. Титаренко, І.Г. Тимошук, В.І. Тернопільської та інших.

У жовтні 2009 року на базі Київської політехніки була проведена п'ята міжнародна конференція „Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: методологія, досвід, перспективи” де третя секція була присвячена проблемі навчання соціальної відповідальності у вищих навчальних закладах, на якій обговорювались питання:

- організаційної культури кафедри технічного університету в контексті соціальної відповідальності (А.М. Апішева);
- моральної складової особистої відповідальності управлінця ВНЗ (І.О. Блохіна);
- формування соціальної відповідальності за умов загальної інформатизації суспільних практик (О.І. Василець);
- особливості розробки програм з навчання соціальної відповідальності: аксіологічний аспект (Т.Ю. Гущина);
- громадської атестації як компоненту соціальної відповідальності при викладанні дисциплін психолого-педагогічного циклу (О.М. Івлев, Н.П. Медвідь);
- соціальної відповідальності у розумінні майбутніх

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

українських та турецьких інженерів (О.С. Ковальчук);

- соціальної відповідальності як багаторівневого явища (С.А. Кононенко);

- особистісно-орієнтованого навчання як фактору формування соціальної відповідальності майбутніх менеджерів (С.Ю. Мейтарчан);

- концептуальних засад навчання здоров'язберігаючої соціально-відповідальної поведінки у ВНЗ (М.В. Руденко);

- економічної освіти в соціальній відповідальності та соціальна відповідальність у вищій економічній освіті (А.М. Сингаївська);

- ролі педагогіки вищої школи у вихованні громадянина як соціально-відповідальної особистості (Б.С. Сусь);

- політичної свідомості як складової частини соціальної відповідальності (Т.Е. Чукавіна, Т.О. Катюхова);

- уявлення про соціальну відповідальність студентів технічного ВНЗ (А.П. Шаповал).

Отже, аналіз наукових розробок дозволяє стверджувати, що проблемою відповідальності та соціальної відповідальності займаються філософи, психологи, соціологи, педагоги, економісти, але питання формування соціальної відповідальності майбутніх менеджерів не стали предметом розгляду професійної педагогіки.

Формулювання цілей статті пов'язано із аналізом змісту професійної підготовки менеджерів та можливостей навчального процесу вищого економічного навчального закладу з формування соціально відповідального управлінця.

Виклад основного матеріалу у статті починається з аналізу причин необхідності проведення соціально відповідальної політики. Українські підприємці починають розуміти, що бізнес не може існувати поза суспільством, він мусить реагувати на його потреби. Підвищення інтересу суспільства, бізнесу та громадськості обумовив проведення першого Міжнародного самміту в Україні з проблеми Корпоративної соціальної відповідальності у м. Київ. Створена громадська організація „Центр: „Розвиток Корпоративної соціальної відповідальності”, яка у лютому 2009 року провела тренінг „Викладання Корпоративної соціальної відповідальності в університетах: із чого почати?”. Окрім того, журнал „Експерт Україна” у партнерстві з Фондом Східна Європа за підтримки Агентства США з

Міжнародного розвитку, фонду розвитку українських ЗМІ посольства США в Україні та української мережі глобального договору ООН провів конференцію з проблем КСО та підготував журнал „Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу. Експертна оцінка та практика в Україні”.

Спонсорська діяльність, благодійність, меценатство, додатковий соціальний захист працівників тощо, підвищує рейтинг, іміджеві сприймання компаній, покращує його репутацію, ефективно диференціює від конкурентів. Практика свідчить, що українські бізнесмени не мають достатнього досвіду реалізації соціальних програм, здійснюють їх безсистемно, за зразком західних колег, не враховуючи певний перелік факторів. Соціальна діяльність як вид діяльності корпорацій, підприємств, організацій має плануватися, аналізуватися та корегуватися, тобто вона має бути керованою. Ось чому до неї мають бути готові випускники вищих економічних навчальних закладів і в першу чергу менеджери. Тому ми звернулись до змісту підготовки фахівців з управління у вищих навчальних закладах країни.

Як вже було зазначено вище, відповідно до галузевих стандартів вищої освіти напрямку підготовки „Менеджмент” серед здатностей вирішувати проблеми та завдання соціальної діяльності віднесена здатність нести соціальну відповідальність за діяльність організації: враховувати та прогнозувати соціальні аспекти впливу ділової активності на працівників, споживачів, місцеві громади, суспільство; вирішувати загальні соціальні проблеми захисту довкілля, прав громадян, інтересів споживача, охорони здоров'я та безпеки життєдіяльності; дотримуватися етики ділового спілкування; реалізовувати відносини відповідальності за допомогою сукупності етичних, правових та економічних норм у їх взаємозв'язку; нести персональну відповідальність за діяльність співробітників і всієї організації.

Означений документ визначає зміст сучасної професійної підготовки менеджерів у вищих економічних навчальних закладах.

Навчальні плани як відображення змісту економічної освіти мають містити курси, що сприятимуть формуванню соціально відповідального управлінця.

Аналіз планів навчального процесу підготовки бакалаврів з менеджменту дозволяє стверджувати, що означені питання є складовими декількох навчальних курсів. Так згідно навчального плану підготовки майбутніх управлінців у Криворізькому

економічному інституті Державного вищого навчального закладу „Київський національний економічний університет” передбачена нормативна та варіативна складова. Підготовка з соціальної відповідальності майбутнього менеджера в вищому економічному навчальному закладі відбувається у процесі вивчення нормативних дисциплін циклу гуманітарної, природничонаукової загальноекономічної та професійно-орієнтованої підготовки, що мають поліфункціональний вплив на його розвиток (філософія, релігієзнавство, культурологія, соціологія та інші) так і монофункціональний (Основи менеджменту, Менеджмент ГМК тощо), виконання завдань навчальної практики „Вступ до фаху”, виробничої практики, комплексної практики з фаху.

Розглянемо можливості формування соціальної відповідальності дисциплін нормативної частини. Так, курси гуманітарної підготовки, а саме філософія, етика і естетика, культурологія, соціологія дозволяють сформувати ціннісні орієнтації майбутніх фахівців, які є основою соціально відповідальної поведінки. Саме знання це шлях до формування цінностей особистості, які є фактором детермінації і регулювання мотивації і дій, а тому формують основу майбутньої професійної діяльності. Аналіз наукової літератури та дані отриманих нами результатів дослідження свідчать, що суспільство рухається до модерністської системи цінностей. Оскільки категорія „соціальна відповідальність” є складовою цінностей сучасного суспільства, то має стати домінантою ціннісних орієнтирів управлінця та системоутворюючим ядром ціннісних орієнтацій молоді. Ми вважаємо, що саме формування соціальної відповідальності у майбутніх фахівців є необхідною умовою подолання кризових явищ системи цінностей сучасного українського суспільства.

Значні можливості містить курс „Основи психології та педагогіки”. Мета якого полягає в озброєнні майбутніх фахівців з управління знаннями про закономірності формування та розвиток особистості, трудового колективу, допомозі в оволодінні методами пізнання психологічних особливостей персоналу, ефективного впливу в удосконаленні макрохарактеристик певної людини як індивіда, особистості, суб’єкта праці, індивідуальності; розкритті сутності педагогічного процесу, основ його організації в різноманітних умовах діяльності; обґрунтуванні сутності, змісту навчання та виховання, а також їх найбільш продуктивних моделей, алгоритмів та технологій. Завдання навчальної

дисципліни полягають у формуванні професійних; навчальних; соціальних компетенцій через оволодіння студентами знань про: психологію та педагогіку як навчальні дисципліни; психіку, її розвиток, рівні прояву психіки; психічні процеси, стани та властивості; психологію особистості, групи та колективу; психологічні основи діяльності, ефективної управлінської діяльності; місце та значення освіти в культурі людства; психолого-акмеологічні основи удосконалення професіоналізму персоналу, педагогічну теорію та методики навчання; управління навчанням; оволодінні методами пізнання психологічних особливостей персоналу. Зміст програми передбачає розгляд теоретичних питань на лекціях з психології діяльності, а саме питань: поняття про діяльність, типи і види діяльності, її структура; поняття та фактори спільної діяльності; мотивація діяльності. Окрім того, тема передбачає ознайомлення студентів з соціальною відповідальністю у структурі діяльності сучасного економіста. Значний внесок у формуванні соціальної відповідальності мають практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота зі студентами, завдання для науково-дослідної роботи. Таким чином означений курс торкається проблеми соціальної відповідальності на теоретичному та практичному рівнях. В межах вивчення курсу „Основи психології і педагогіки” формується особистісний компонент соціальної відповідальності майбутнього управлінця: емоційно-почуттєва сфера, професійна „Я-концепція” та інше. Даний курс дає можливість не тільки формувати особистість майбутнього менеджера а й розвивати відповідальність як професійно значущу якість фахівця.

Серед дисциплін циклу природничонаукової та загальноекономічної підготовки необхідно зазначити курс „Основи екології”, який дає можливість ознайомити студентів з екологічною відповідальністю.

Цикл професійно-орієнтованої підготовки містить курси: „Основи менеджменту”, „Управління персоналом” та підготовка курсової роботи з „Основ менеджменту”. Оскільки базовим у професійній підготовці менеджерів є курс „Основи менеджменту” проаналізуємо його зміст, який представлений у підручнику, що затверджений Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів вищих навчальних закладів[4, с. 299-305]. Програма курсу передбачає вивчення соціально-психологічних та економічних аспектів менеджменту, що включає питання

відповідальності та етики в менеджменті (юридична та соціальна відповідальність у менеджменті, етика у менеджменті, взаємозв'язок відповідальності й етики у менеджменті). Окрім того, до означеного курсу авторами О.В. Баєвою, Н.І. Ковальською та Л.О. Згалат-Лозинською підготовлений навчальний посібник та теж рекомендований МОН України для студентів вищих навчальних закладів „Основи менеджменту: практикум” [1, с. 482-498]. Аналіз матеріалів, що підготовлені до заняття у вказаному практикумі, дозволив стверджувати, що мета заняття полягає у сформуванні уявлення про юридичну та соціальну відповідальність; виробленні навичок з надання оцінки етичної поведінки. Зорієнтованість занять на формування лише вказаних навичок ми вважаємо недостатнім для реалізації завдань, що закладені у галузеві стандарти підготовки менеджерів з соціальної відповідальності.

Аналіз програм підготовки фахівців з управління в економічних навчальних закладах країни, підручників та навчально-методичної літератури свідчить, що на вивчення питань соціальної відповідальності відводиться за програмами від 2 до 4 годин. Не знижуючи важливості перерахованих нами курсів у формуванні соціальної відповідальності, ми вважаємо, що потрібна усталена система формування соціальної відповідальності фахівця з управління. Тому у нашому навчальному закладі бакалаврам пропонується курс „Соціальна відповідальність менеджерів з економіки”. Мета, завдання та структура курсу нами була розкрита у попередніх роботах [2; 3].

Ми не єдині у своєму прагненні запровадити окремий курс з соціальної відповідальності. Так, Львівський інститут банківської справи НБУ включив у навчальні плани підготовки студентів курс з корпоративної соціальної відповідальності та першим в Україні підготував підручник, але він орієнтований на фахівців з банківської справи.

На думку працівників міністерства, яка відображена у додатку до проекту наказу Міністерства освіти та науки України про вдосконалення нормативної частини змісту підготовки фахівців, тобто не тільки майбутніх менеджерів, серед орієнтованого переліку вибіркових дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки бакалавра пропонується курс „Корпоративна соціальна відповідальність”.

ВИСНОВКИ. Таким чином, у змісті професійної

підготовки менеджерів закладені основи, що визначають необхідність формування соціальної відповідальності як пріоритетної цінності, якості особистості майбутнього управлінця та характеристики професійної діяльності. Соціальна відповідальність досліджувалась філософами, соціологами, психологами, педагогами та іншими науковцями. Аналіз наукової літератури дозволяє розглядати його як інтегральне поняття, що об'єднує різноманітні підходи та трактування. Формування соціальної відповідальності у системі професійної підготовки має будуватися на спадковості навчальних курсів на протязі всього етапу підготовки менеджерів та запровадження спеціалізованих курсів. Такий досвід мають вузи Криворіжжя та Львова.

Література

1. Баєва О.В. Основи менеджменту: практикум: Навч. Посібник/ О.В. Баєва, Н.І. Ковальська, Л.О. Згалат-Лозинська – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 524 с.
2. Вієвська М.Г. Особистісно-орієнтований підхід як засіб формування соціальної відповідальності майбутніх менеджерів /М.Г. Вієвська // Вища освіта України – Додаток 3 (т.V(12) – 2008 р. – Тематичний випуск „Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – С. 97-102.
3. Вієвська М.Г. Стратегія формування соціальної відповідальності як складової професійної компетентності майбутніх менеджерів з економіки /М.Г. Вієвська // Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки. Випуск №147. Черкаси, 2009. – С. 85-89.
4. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: Підручник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: „Академвидав”, 2003. – 416 с.

Муза Виевская

Социальная ответственность в содержании профессиональной подготовки менеджеров по экономике

Аннотация. В статье представлен анализ содержания профессиональной подготовки менеджеров. Раскрыты возможности учебного процесса высшего экономического учебного заведения в формировании социально ответственного управленца.

Ключевые слова: содержание профессиональной

Muza Vievskaya

Social responsibility in content management training with economy

Summary: The analysis of maintenance of professional preparation of managers is presented in the article. Possibilities of educational process of higher economic educational establishment are exposed in forming socially of responsible manager.

Key words: table of contents of professional preparation of managers, forming of social responsibility of manager, educational process of higher school.

УДК 371.2 (09)

Олександр Вознюк,
Олександра Дубасенюк,
м. Житомир

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗНАТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Інтенсифікація інформаційних потоків, як один із головних чинників входження глобалізованого світу в еру інформаційного суспільства, відображає кризу класичної наукової парадигми, яка виявляється у поширенні двох протилежних тенденції сучасної науки – універсалізації та інтеграції знань з одного боку, та їх науково-технічної спеціалізації – з іншого.

Суттєво, що інформаційний бум зумовлений, перш за все, багатократною репродукцією та повторенням вже відомої інформації, а не зростанням кількості нових знань. Уперше в історії людства ідеї і технології трансформуються у часі швидше, ніж покоління людей.

Відтак, можна говорити про особливу актуальність *проблеми організації знань у системі професійної підготовки.*

Слід сказати, що проблема організації й відбору змісту освіти вивчається Ю. К. Бабанським, І. Я. Лернером, В. В. Краєвським, П. І. Підкатовським та ін. Зараз стає зрозумілим, що у вищій школі поряд з традиційними текстами, наочним